

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій
Кафедра фізики і електротехніки

Декан факультету інженерії, транспорту
та архітектури Олег ПОЛІЩУК
21 вересня 2024 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Електротехніка і електроніка
Освітньо-професійна програма Автомобільний транспорт
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач	Горошко Андрій Володимирович
Профайл викладача	http://lib.khnu.km.ua/inf_res/avtory_khm/Goroshko.htm
Е-маї викладача	iftomm@ukr.net
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=5850
Консультації	Очні: вівторок, 3-я пара, 3-100; четвер, 3-я пара, 3-100; онлайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
				Кредит ЄКТС	Години	Аудиторні заняття, год.				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
						Всього	Лекції	Лабораторн і роботи	Практичні заняття						
О	Д	3	5	4	120	51	34	17		69	-	-	+		

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Електротехніка та електроніка» є однією зі спеціальних дисциплін і займає провідне місце у підготовці бакалаврів і магістрів зі спеціальності 274 – «Автомобільний транспорт». На основі загальних понять по електричний струм, законів Кірхгофа, Ома, компонентних рівнянь, дисципліна розглядає застосування електричних і магнітних явищ для виробництва, розподілу, перетворення і споживання електричної енергії, зокрема із застосуванням трансформаторів, машини постійного і змінного струму, датчиків тощо.

Пререквізити: вища математика, фізика;

кореквізити: Електронне та електричне обладнання автомобілів, Технічний сервіс автомобілів та проектування автопідприємств.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни. Ознайомлення студентів з існуючими методами аналізу електричних та магнітних кіл в усталених та перехідних процесах, при постійних та змінних струмах та напругах, а також з роботою машин постійного і змінного струму в сучасній автотранспортній техніці.

Предмет дисципліни: методи аналізу кіл постійного і змінного струму, принципи роботи електричних машин, аналогових і цифрових електронних пристроїв.

Завдання дисципліни. Формування навичок щодо застосування основних методів аналізу електричних та магнітних кіл при постійних та синусоїдальних напругах, в усталених та перехідних режимах, застосування електричних і магнітних явищ для виробництва, розподілу, перетворення і споживання електричної енергії, із застосуванням трансформаторів, машини постійного і змінного струму, напівпровідникових елементів у електронних пристроях.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно закінчив вивчення дисципліни, повинен: *знати* параметри та закони кіл, методи аналізу електричних кіл синусоїдального струму; характеристики резонансних контурів; явище взаємодукції; *володіти* методикою аналізу перехідних процесів класичним та операторним методами; *пояснювати* конструкцію, принцип дії виконавчих двигунів, тахогенераторів, асинхронних машин, поворотних трансформаторів, синхронних машин, реактивного та крокового двигуна, аналогових та цифрових елементів електронної техніки тощо; *уміти* розраховувати електричні кола постійного струму за законами Ома, Кірхгофа, за методами контурних струмів, вузлових потенціалів; розраховувати кола синусоїдального струму символічним методом; перехідні процеси класичним та операторним методами; *знати* будову, характеристики та застосування елементної бази електронних пристроїв; *бути здатним* застосовувати набуті знання в практиці автотранспорту, застосовувати наближені методи для аналізу аналогових і цифрових електронних схем.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції	Тема лабораторного / практичного заняття	Самостійна робота студентів		
			Зміст	Год.	Література
1	2	3	4	5	6
1	Параметри та закони електричних кіл	Лабораторна робота (далі ЛР) 1. Техніка безпеки. Вивчення стенда УИЛС. Вимірювання струму, напруги, потужності	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 1), підготовка до виконання ЛР 1	5	[1 с.4-17, 2 с.3-11, 45-46, 56-57]
2	Методи аналізу електричних кіл при постійних ЕРС	ЛР 2. Дослідження кіл постійного струму	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 1, 2), підготовка до виконання ЛР 2 та захисту ЛР 1.	5	[1 с.4-17 8, 9, 1, 2 с.3-11]
3	Методи аналізу електричних кіл при постійних ЕРС (продовження)	ЛР 3. Дослідження кола синусоїдного струму при	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 3), підготовка до виконання ЛР 3 та захисту ЛР 2. Підготовка до тестування (лек. 1-3).	12	[1 с. 18-39, 2 с. 11-20, 29-38]
4	Прості кола при синусоїдальному струмі. Символічний метод аналізу електричних кіл.	послідовному і паралельному з'єднанні елементів.	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 4), підготовка до виконання ЛР 3. Виконання і захист ІДЗ 1	4	[1 с.40-47, 2 с.58-67]
5	Трифазні електричні системи	ЛР 4. Дослідження трифазного кола при	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 5), підготовка до	4	[1, с. 65-90]

		з'єднанні зіркою і трикутником	виконання ЛР 4 та захисту ЛР 3.		
6	Розрахунок симетричних та несиметричних трифазних кіл		Опрацювання матеріалу, підготовка до виконання ЛР 4. Підготовка до тестування (лек. 5, 6).	4	[1, с. 65-90]
1	2	3	4	5	6
7	Перехідні процеси в електричних колах. Класичний метод аналізу перехідних процесів	ЛР 5. Розрахунок та дослідження перехідних процесів в колах 1 -го порядку.	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 7), підготовка до виконання ЛР 5.	12	[1 с. 92-109, 2 с. 180-208]
8	Магнітні кола. Феромагнітні матеріали.		Підготовка до захисту ЛР 4.	6	[1, с. 111 -126]
9	Трансформатори.	ЛР 6. Дослідження однофазного трансформатора, розрахунок параметрів	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 9), розв'язування задач, підготовка до виконання ЛР 6 і захисту ЛР 5. Підготовка до тестування (лек. 8, 9). Виконання і захист ІДЗ 2	6	[1, с. 173-185, 2, 3]
10	Машини постійного струму. Конструкція, принцип дії двигуна та генератора	ЛР 7. Дослідження роботи асинхронного двигуна	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 10), підготовка до виконання ЛР 7 і захисту ЛР 6.	6	[1, с. 199-224, 2, 3]
11	Машини змінного струму. Асинхронні машини: трифазні, однофазні. Синхронні машини.		Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 11).	6	[1, с. 233-255, 2,3,13]
12	Основи електроприводу	ЛР 8. Ознайомлення з будовою та параметрами пасивних елементів електронних схем	Опрацювання лекційного матеріалу, розв'язування задач. Підготовка до виконання ЛР 8.	6	[2, с.511-527, с. 490-509; 4, с.502-507]
13	Електропостачання підприємств	ЛР 9. Ознайомлення з будовою та параметрами напівпровідникових елементів електронних схем	Опрацювання лекційного матеріалу, розв'язування задач. Підготовка до виконання ЛР 9.	6	[2, с.509-511; 3, 364-384]
14	Напівпровідникові прилади. Джерела вторинного живлення	ЛР 10. Визначення статичних параметрів ТТЛ та КМОН	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 14), підготовка до виконання ЛР 10. Підготовка до захисту ЛР 8, 9.	6	[1, с. 244-250, 2,3,13]
15	Аналогові та цифрові пристрої	ЛР 11. Здобуття навичок реалізації найпростіших логічних виразів	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 15), підготовка до виконання ЛР 11 та захисту ЛР 10.	5	[1, с. 271-326]
16	Автомобільні датчики положення	ЛР 12. Здобуття навичок побудови цифрової схеми за заданою логічною функцією	Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 16), підготовка до виконання ЛР 12 та захисту ЛР 11.	5	[13]
17	Логічні елементи		Опрацювання лекційного матеріалу (лек. 17). Підготовка до захисту ЛР 12. Підготовка до тестування (лек. 10-17)	12	[1 с. 329-338 8, 9, 13]

Примітка:* Лекції проводяться щотижнево, практичні заняття і лабораторні роботи - раз у два тижні по дві години (чисельник чи знаменник відповідно до розкладу занять).

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу <https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya-pro-organizaciyu-osvitnogo-proczesu.pdf>, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і лабораторні заняття згідно із розкладом, не запізнюватися на заняття, лабораторні роботи виконувати якісно і відповідно до графіка. Пропущене лабораторне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі. Лабораторні роботи виконуються індивідуально. Під час роботи над лабораторними роботами/графічними роботами недопустимі порушення правил академічної доброчесності. У разі наявності плагіату здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати лабораторну/графічну роботу.

Набуті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання і зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ (вебсайт Університету (<https://khmnu.edu.ua/>): розділ «Нормативні документи», рубрика – «Положення», сторінка – «Положення про організацію освітньої діяльності»).

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт.

Оцінка, яка виставляється за лабораторне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів перед допуском до виконання лабораторної роботи; знання теоретичного матеріалу з теми; якість оформлення протоколу і графічної частини; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті конструктивні рішення; своєчасний захист лабораторної роботи.

Термін захисту лабораторної роботи вважається своєчасним, якщо студент захистив її на наступному після виконання роботи занятті. Пропущене лабораторне заняття студент зобов'язаний відпрацювати в лабораторіях кафедри у встановлений викладачем термін з реєстрацією у відповідному журналі кафедри, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється тестуванням. Виконання індивідуального розрахунково-графічного завдання завершується його захистом у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль
Лабораторні роботи	Контрольні роботи	ІДЗ	залік
0,5	0,3	0,2	За рейтингом

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота		Семестровий контроль
Лабораторні роботи		Контрольна робота		залік
1	2	Якість виконання	Оцінка за захист	1
0,4		0,3	0,3	За рейтингом

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти (*кількість тестових завдань у тесті може бути різною*) тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом (*може бути інший варіант*). Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1–5	6–11	12–16	17-20
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 20 хвилин (для закритої форми тестів – по одній хвилині на кожне завдання (або інший варіант)). Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. При цьому усі графи для відповідей мають бути заповнені цифрами, що відповідають правильним, на погляд студента, відповідям. Викладач на наступному занятті оголошує результати тестування. Тестування студент може також пройти і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

Якщо студент отримав негативну оцінку, то він має перездати її в установленому порядку, але обов'язково до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Для переходу від вітчизняної оцінки до оцінки за шкалою ECTS необхідно знайти середньоарифметичну оцінку за вітчизняною шкалою, помножити її на відповідний ваговий коефіцієнт і, додавши всі складові, отримаємо суму балів, які визначають конкретну оцінку ECTS.

Перехід від інституційної шкали оцінювання до європейської (ECTS)

Оцінка ECTS	Бали	Інституційна оцінка, критерії оцінювання
A	4,75-5,00	5 ВІДМІННО – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навиків
B	4,25-4,74	4 ДОБРЕ – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,51-4,24	4 ДОБРЕ – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,26-3,50	3 ЗАДОВІЛЬНО – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	2,75-3,25	3 ЗАДОВІЛЬНО – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00 -2,74	2 НЕЗАДОВІЛЬНО – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1, 99	2 НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Залік виставляється, якщо середньозважений бал, який отримав студент з дисципліни, знаходиться у межах від 3,00 до 5,00 балів. При цьому за вітчизняною шкалою ставиться оцінка «зараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів відповідно до таблиці Співвідношення.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Послідовне і паралельне з'єднання приймачів в колах постійного струму.
2. Методика розрахунку електричного кола методом еквівалентних перетворень опорів.
3. Перший та другий закони Кірхгофа.
4. Методика розрахунку електричного кола методом законів Кірхгофа.
5. Методика розрахунку електричного кола методом контурних струмів.
6. Методика розрахунку електричного кола методом вузлових потенціалів.
7. Аналогові (стрілочні) вимірювальні прилади. Визначення межі, ціни поділки та показів амперметра, вольтметра, ватметра.

8. Цифрові вимірювальні прилади. Визначення межі та показів приладу.
9. Вимірювання напруги, струму, потужності. Увімкнення приладів в електричне коло.
10. Діюче значення синусоїдних величин.
11. Метод векторних діаграм.
12. Активний опір, індуктивність, та ємність в колі синусоїдного струму.
13. Нерозгалужені кола змінного струму.
14. Розгалужені кола змінного струму.
15. Активна, реактивна та повна потужність кола змінного струму. Коефіцієнт потужності.
16. Явища резонансу в нерозгалужених та в розгалужених колах змінного струму.
17. Перший та другий закони комутації.
18. Незалежні початкові умови.
19. Перехідні процеси при вмиканні послідовного RL – кола на джерело постійної напруги.
20. Закон зміни струму перехідного процесу послідовного RL – кола. Стала часу.
21. Перехідні процеси при вмиканні послідовного RC – кола на джерело постійної напруги.
22. Закон зміни струму перехідного процесу послідовного RC – кола. Стала часу.
23. Примусова та вільна складові струму перехідного процесу.
24. Призначення та області застосування трансформатора.
25. Будова та принцип дії однофазного трансформатора.
26. ЕРС обмоток трансформатора. Коефіцієнт трансформації.
27. Режими роботи трансформатора. Зовнішня характеристика.
28. Втрати в трансформаторах. Коефіцієнт корисної дії.
29. Будова трифазного асинхронного двигуна. Зобразіть конструкцію трифазного асинхронного двигуна (ТАД) і поясніть призначення його елементів.
30. Принцип дії трифазного асинхронного двигуна. Які основні два типи виконання обмотки ротора притаманні ТАД ?
31. Частота обертання ротора, ковзання трифазного асинхронного двигуна.
32. Регулювання частоти обертання ротора, переваги та недоліки трифазного асинхронного двигуна.
33. Способи регулювання частоти обертання ротора трифазного асинхронного двигуна.
34. Як створюється обертове магнітне поле в ТАД ? У чому полягає принцип дії ТАД ?
35. Будова та принцип дії двигуна постійного струму. Електромагнітний момент.
36. Швидкісні характеристики двигуна постійного струму з незалежним та паралельним збудженням.
37. Способи регулювання частоти обертання якоря двигуна постійного струму.
38. Области застосування трифазного асинхронного двигуна та двигуна постійного струму.
39. Що називають ковзанням асинхронної машини ?
40. Покажіть будову синхронної машини і поясніть призначення її елементів.
41. Поясніть принцип дії трифазного синхронного генератора.
42. Наведіть та поясніть характеристику неробочого ходу синхронного генератора
43. Запишіть рівняння напруг в обмотці статора трифазного синхронного генератора та проілюструйте його за допомогою векторної діаграми
44. Поясніть принцип дії трифазного синхронного двигуна
45. Як здійснити пуск синхронних двигунів ?
46. Що називають кутом навантаження синхронної машини
47. Який вигляд має кутлова характеристика синхронної машини ?
48. Зобразіть механічну характеристику трифазного синхронного двигуна та порівняйте її з аналогічними характеристиками двигунів постійного струму та трифазних асинхронних двигунів.
49. Поясніть принцип дії реактивного та крокового двигуна.

Рекомендована література

Основна

1. Маляр В.С. Теоретичні основи електротехніки. Електричні кола: навч. Посібник / В.С. Маляр. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 312с.

2. Матвієнко М.П. Основи електротехніки. Підручник. Вид. 2-е перероб і доп. / М.П. Матвієнко. – К.: Видавництво Ліра-К, 2018. – 228с.
3. Болюх В.Ф. Основи електротехніки, електроніки та мікропроцесорної техніки: навч. посіб. / В.Ф. Болюх, В.Г. Данько, С.В. Гончаров; за ред. В.Г. Данька; НТУ «ХПІ». – Харків: Планета-Прінт, 2019. – 248с.
4. Матвієнко М.П. Основи електроніки: Підручник. Вид. 2-е перероб. та доп. / М.П. Матвієнко. – К.: видавництво Ліра-К, 2017. – 364с.
5. Квітка С.О. Електроніка та мікросхемотехніка: підручник / О.С. Квітка. – Мелітополь: Видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2019. – 223с.
6. Матвієнко М.П. Промислова електроніка. Підручник / М.П. Матвієнко. – К.: Видавництво Ліра-К, 2019. – 633с.
7. Осташевський М.О. Електричні машини і трансформатори: навч. посібник / М.О. Осташевський, О.Ю. Юр'єва; за ред. В.І. Міліх. – Харків: ФОП Панов А.М., 2017. – 452с.
8. Bird J. Electrical Circuit Theory and Technology. Fifth edition. / Jonh Bird. – Abingdon: Routledge, 2014 – 769p.
9. Ghosh S.P. Circuit Theory and Networks. Third Edition / S.P. Ghosh, A.K. Chakraborty. – Tata McGraw Hill Education Private Limited, 2011 – 801p.
10. Melkebeek J.A. Electrical Machines and Drives. Fundamentals and Advanced Modelling / Jan A. Melkebeek. – Springer International Publishing AG, 2018. – 734p.

Допоміжна

1. Gross C.A. Electrical Engineering / Charles A. Gross, Thadeus A. Roppel. – CRC Press Taylor & Francis Group, 2012. – 446p.
2. Steck D.A. Analog and Digital Electronics / Daniel A. Steck. - available online at <http://steck.us/teaching> (revision 0.2.0, 28 March 2017). – 338p